

SXEDIO.30M

29.9.1907: ΟΙ ΚΥΠΡΙΟΙ ΕΚΘΕΤΟΥΝ ΣΤΟΝ ΟΥΙΝΕΤΩΝ ΤΣΕΡΤΣΙΛ ΣΤΟ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΠΟΥ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΖΟΥΝ. ΟΙ ΜΟΥΣΟΥΛΜΑΝΟΙ ΔΙΑΜΑΡΤΥΡΟΝΤΑΙ ΓΙΑ ΤΙΣ ΕΝΩΤΙΚΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΕΝΩ ΖΗΤΟΥΝ ΤΗΝ ΙΔΡΥΣΗ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

Στις **27** Σεπτεμβρίου, **1903**, επομένη της άφιξης του στην Κύπρο ο βρετανός υφυπουργός Αποικιών Ουίνστον Τσέρτσιλ πήγε στο Νομοθετικό Συμβούλιο όπου άκουσε τα προβλήματα των δυο κοινοτήτων όπως το εξέθεσαν σ' αυτόν οι εκπρόσωποι του.

Μια εικόνα της συζήτησης έδωσε η εφημερίδα "Κυπριακός Φύλαξ" στις **29** Σεπτεμβρίου **1907** (Μεταγλώττιση):

"Με πρόγραμμα καθορίστηκε ο τρόπος και η τάξη της υποδοχής των διαφόρων Επιτροπειών στην Αίθουσα του Νομοθετικού Συμβουλίου την επομένη **27/10** Οκτωβρίου.

Από τις **9.1/2** π.μ. όλοι οι κ.κ. βουλευτές και δεδηλωμένες επιτροπείες ανέμεναν στον αντιθάλαμο με τους επισήμους και ιδιώτες προσκεκλημένους τα θεωρεία των δημοσιογράφων και του άλλου κοινού είναι πλήρη όχι όμως περισσότεροι από τις υπάρχουσες θέσεις.

Στις **10.1/2** π.μ. προσέρχονται ο έντ. Υφυπουργός με τον Μ. Αρμοστή τους οποίους υποδέχεται το πλήθος που βρίσκεται με σημαίες στην πλατεία με ζητωκραυγές "ζήτω η ένωση" και ανασείοντας τις ελληνικές σημαίες πάνω από τα κεφάλια τους.

Ο κ. υφυπουργός καταλαμβάνει την προεδρική θέση ο δε Μ. Αρμοστής με τον υπασπιστή του και την άλλη ακολουθία κάθονται στις πίσω έδρες των διακεκριμένων επισκεπτών.

Πρώτος προσέχεται ο βουλευτής Λάρνακας Αμμοχώστου ως αντιπρόσωπος της Λάρνακας κ. Ευάγγελος Χ' Ιωάννου, ο οποίος εκθέτει προφορικά και εύλωτα την ανάγκη της σύνδεσης της πόλης αυτής με

τη Λευκωσία με σιδηρόδρομο. Υπενθύμισε το νόμο που ψηφίστηκε, τα ψηφίσματα που υποβλήθηκαν επανειλημμένα, εξήρε την αναμφισβήτητη εμπορική υπεροχή της Λάρνακας και τη γενική ωφέλεια από το σιδηρόδρομο αυτό στη συνολική εμπορία της νήσου. Μετά από αυτό ήλθε στο ζήτημα των λιμενικών βελτιώσεων επικαλούμενος τη μέριμνα όπως αρχίσουν όσο γίνεται πιο γρήγορα και ευχαρίστησε τον Μ. Αρμοστή για τις αγαθές γι' αυτά φροντίδες του.

Ο υφυπουργός απαντώντας λέγει ότι τα ζητήματα που τέθηκαν είναι τοπικής ανάγκης και πρέπει να συζητηθούν με την τοπική Κυβέρνηση αλλά ακούει άσμενα για τα τοπικά ζητήματα και θα δώσει μέγιστη προσοχή σε αυτά. Δυο είναι τα ζητήματα που τέθηκαν το πρώτο μεγαλύτερο και δυσχερέστερο του δεύτερου και είναι αδύνατο να αποφασίσει κάποιος αμέσως.

Όταν τα μέσα είναι περιορισμένα κάποιο αγαθό μέσο υποχωρεί πριν από άλλο ευχερέστερο και λιγότερο αγαθό.

" Είναι αληθές ότι παρ' όλων ότι ένας χρόνος πέρασε από την παράδοση της γραμμής Αμμοχώστου-Λευκωσίας σε κοινή χρήση η αύξηση των εισπράξεων της επιτρέπει να ατενίζει κάποιος στο μέλλον με ελπίδες, έτσι κάθε μέτρο που τείνει στην ανάπτυξη της γραμμής Αμμόχωστου- Μόρφου αποτελεί επιχείρημα υπέρ της γραμμής Λευκωσίας- Λάρνακας σκεφθήτε όμως ότι πρέπει να είμαστε βέβαιοι ότι το πλοίο μας θα επιπλεύσει και ύστερα θα το καθελκύσουμε αυτό στη θάλασσα.

Είναι συνετό νομίζω λοιπόν, ν' αναμένουμε ακόμη μέχρις ότου αποφασίσαμε τη διακλάδωση αυτή.

Εγκαταλείπω το ζήτημα διαβεβαιώνοντας σας ότι δεν θα παρέλθουν παρά ελάχιστα χρόνια και το έργο θα εκτελεσθεί.

Ως προς τον λιμάνι η γνώμη μου είναι ότι το έργο πρέπει να προχωρήσει πλέον εμπρός χωρίς καμμία καθυστέρηση.

Είναι αλήθεια ότι βάθος οκτώ ποδών δεν είναι το μεγαλύτερο βάθος το οποίο θα επιθυμούσε κάποιος εκεί μανθάνοντας όμως ότι το Συμβούλιο αποδέχθηκε

το βάθος αυτό με την πρόθεση να αυξάνεται εφόσον θα καταπλέουν πλοία μεγαλύτερης χωρητικότητας, εκεί και αυτό δεν θα ήταν δύσκολο".

Ο Ιλφάν εφ. Επίτροπος του Εβκάφ και ως αντιπρόσωπος της μωαμεθανικής κοινότητας Λεύκας ζήτησε θεραπεία της ψωρίασης των εσπεριδοειδών, επέκταση της σιδηροδρομικής γραμμής στη Λεύκα και ίδρυση Επαρχιακοί Δικαστηρίου.

Ο Χαφούζ Ραματάν ως αντιπρόσωπος της πόλης Πάφου ζήτησε τον καθαρισμό του λιμανιού της Πάφου, επέκταση ως εκεί του σιδηροδρόμου, άδεια καπνοφυτείας, καταπολέμηση φυτικών νόσων και περισσότερη γενικά μέριμνα υπέρ της παραγκωνισμένης εκείνης επαρχίας.

Ο υφυπουργός απάντησε και στους δυο κατάλληλα και επειδή σήμανε το μεσημέρι, η συνεδρία διακόπηκε και αναβλήθηκε για σήμερα Σάββατο.

Ο Ουίνστων Τσέρτσιλ συνέχισε να ακούει τα προβλήματα των διαφόρων αντιπροσωπειών και την τρίτη ημέρα της παραμονής του στη νήσο.

Πρώτα δέχθηκε την αντιπροσωπεία της μωαμεθανικής κοινότητας, η οποία και του επέδωσε σύντομο υπόμνημα με το οποίο εξέφραζε την αντίθεση της προς την Ένωση και την κατάργηση του Φόρου Υποτελείας.

Λεπτομέρειες παρέθετε ο "Κυπριακός Φύλαξ" στις εκδόσεις του στις **6** και **13** Οκτωβρίου:

" Το π. Σαββάτω εξηκολούθησεν η ακρόασις των διαφόρων επιτροπειών αρξαμένη τη **11.1/4** π.μ. διά της των Μωαμεθανών αντιπροσωπευομένων υπό του βουλευτού Λάρνακος- Αμμοχώστου Χαμή εφ. όστις προσαγορεύει τον έντιμον υφυπουργόν εξ ονόματος της Μουσουλμανικής κοινότητος δικαιολογών την απουσίαν μουσουλμάνων εν τω σταθμώ ένεκα του ραμαζανίου. Παραπονείται κατά των συνεχών εθνικών εκδηλώσεων των κατοίκων Ελλήνων οίτινες προσβάλλουσι την κυρίαρχον δύναμιν εν Κύπρω και την εθνικήν φιλοτιμίαν των Μωαμεθανών και εντεινουσιν τας σχέσεις των δύο στοιχείων εν τη νήσω. Διαματύρεται κατά πάσης ιδέας ενώσεως της Κύπρου

μετ' άλλης χώρας πλην της Τουρκίας ήτις είναι ο νόμιμος κυρίαρχος αυτής και θεωρεί υπόχρεων την νήσον να πληρώνη τον ετήσιον φόρον **92.000** λίρας εις τον Σουλτάνον, η Αγγλία διά του ταμείου της να χορηγή εις την νήσον τα αναγκαιούντα χρηματικά ποσά διά τας ανάγκας αυτής".

(Μεταγλώττιση)

" Το π. Σάββατο εξακολούθησε η ακρόαση των διαφόρων επιτροπειών που άρχισε στις **11.15** π.μ. με την (επιτροπή) των Μωαμεθανών που αντιπροσωπεύονται από το βουλευτή Λάρνακας-Αμμοχώστου Χαμή εφ. ο οποίος προσαγορεύει τον έντιμο υφυπουργό εξ ονόματος της Μουσουλμανικής κοινότητας δικαιολογώντας την απουσία μουσουλμάνων στο σταθμό λόγω του ραμαζανίου. Παραπονείται για τις συνεχείς εθνικές εκδηλώσεις των κατοίκων Ελλήνων οι οποίες προσβάλλουν την κυρίαρχη δύναμη στην Κύπρο και την εθνική φιλοτιμία των Μωαμεθανών και εντείνουν τις σχέσεις των δύο στοιχείων στη νήσο. Διαματύρεται εναντίον κάθε ιδέας ένωσης της Κύπρου με άλλη χώρα, εκτός από την Τουρκία, η οποία είναι ο νόμιμος κυρίαρχος της και θεωρεί υπόχρεη τη νήσο να πληρώνει τον ετήσιο φόρο από **92.000** λίρες στο Σουλτάνο, η Αγγλία διά του ταμείου της να χορηγεί στη νήσο τα αναγκαιούντα χρηματικά ποσά για τις ανάγκες της".

Οι μουσουλμάνοι επέδωσαν στον Τσέρτσιλ ένα μακροσκελές υπόμνημα στο οποίο τόνιζαν:

"Εντιμότητα Κύριε,

Εξ ονόματος της μουσουλμανικής κοινότητας παρακαλώ να μου επιτραπεί όπως προσφέρω ευχαριστίες και να εκφράσω ευγνωμοσύνη για την επίσκεψη με την οποία υψηλόν πρόσωπο, όπως σεις, Κύριε, ευαρεστήθηκε να τιμήσει τη νήσο μας.

Η απουσία της Μουσουλμανικής κοινότητας από την προϋπάντηση και τη δεξίωση σας, Κύριε, ωφείλετο

στο γεγονός ότι δεν μπορούσαν να συμβιβάσουν τα εθνικά τους αισθήματα με την εμφάνιση τους στο μέσο ελληνικών σημαίων και συνεπώς ικετεύω όπως ευαρεστηθείτε να δεχθείτε τη δικαιολογία τους και επιεικώς να τους συγχωρήσετε γι' αυτό.

Απολύτως αποκρούουμε την Ένωση της Νήσου με την Ελλάδα και παρακαλούμε όπως η απαγγελία λόγων για το θέμα αυτό σε επίσημους τόπους και υψηλής σημαίας ν' απαγορευθούν κατηγορηματικά.

Επειδή μέχρι τούδε η επιείκεια που επιδείχθηκε γι' αυτές τις υποθέσεις αύξησε το θράσος των Ελλήνων, δύσκολα μπορούμε και τη στιγμή αυτή να περάσουμε διά των οδών λόγω των ζητωκραυγών "ζήτω" και της έκθεσης των ελληνικών σημαίων.

Γίνετε προσωπικά αυτόπτης μάρτυρας των εκδηλώσεων αυτών, Κύριε και ικετεύουμε θερμά όπως απαγορευθούν, διότι οι περιφρονητικές και προκλητικές πράξεις, οι οποίες συμβαίνουν κατά των μουσουλμάνων ξεπέρασαν κάθε όριο, ούτε το πρόσωπο μας ούτε οι τόποι της λατρείας μας διαφεύγουν τις ύβρεις και τους χλευασμούς τους.

Όταν τέτοια γεγονότα εκδηλώνονται στις πόλεις φαντασθείτε, Κύριε, την κατάσταση του λαού στα χωριά. Επειδή η παράσταση τέτοιες καταστάσεις πραγμάτων, Κύριε, Θεός φυλάξει, θα επέφερε σοβαρές συνέπειες, αιτούμαστε όπως ληφθούν μέτρα τάχιστα προς πρόληψη τους.

Ούτ' έχουμε ανάγκη αυτονομίας. Επιθυμούμε ιδιαίτερα όπως κατά τη διεξαγωγή δημόσιων υποθέσεων, προΐστανται σε κάθε περίπτωση πάντοτε αμερόλητοι και δίκαιοι Άγγλοι.

Είναι καλύτερα να τηρηθεί το καθεστώς υπό όλες τις περιστάσεις (ως έχει σήμερα) παρά να παραχωρηθούν ακόμη ευρύτερες εξουσίες στο Νομοθετικό Συμβούλιο, πράγμα επικίνδυνο για το μέλλον.

Επειδή η διακοπή ή ελάττωση του φόρου **92.000** λιρών θα ήταν παράβαση των όρων της συνθήκης, την αποκρούουμε απόλυτα κι' αυτήν.

Είναι πρόδηλο ότι θα χαιρετισθεί με μεγάλη

ευχαρίστηση η εξακολούθηση και αύξηση του ποσοστού των **50.000** λιρών που αποφάσισε η βρετανική Κυβέρνηση.

Ως προς τις τοπικές ανάγκες ελπίζουμε ότι θα μπορέσουμε να τις διευθετήσουμε με τον άξιο Μ. Αρμωστή και το διοικητικό προσωπικό της Κυβέρνησης της Κύπρου, αλλά επιθυμώ να πω αυτό μόνο, ότι επειδή ουσιώδης αύξηση του ποσού της επιχορήγησης για την Παιδεία προς την αναγκαία διάδοση και ανάπτυξη της εκπαίδευσης στην Κύπρο και η ίδρυση Πανεπιστημίου υπό άμεση εποπτεία της Κυβέρνησης θα ήταν ευεργετικότερες υπό κάθε έποψη, παρακαλώ όπως προσελεύσω την προσοχή σας, Κύριε και στην υπόθεση αυτή επίσης".

Ο Τσέρτσιλ απάντησε στους τούρκους ότι δεν θεωρούσε τις διαδηλώσεις των Ελλήνων ότι προσβάλλουν την τιμή ή την αξιοπρέπεια τους. Πρόσθετε ο "Κυπριακός Φύλαξ":

"Ο υφυπουργός κ. Τσέρτσιλ απαντά ως εξής:

"Άκουσα με προσοχή τη προσφώνηση σας. Εκτιμώ τα ελατήρια της απουσίας της Μωαμεθανικής κοινότητας από την υποδοχή μου. Παρατήρησα τις θερμές εθνικές διαδηλώσεις του ελληνικού πληθυσμού και την πληθώρα ελλην. σημαίων, αλλά τις διαδηλώσεις αυτές δεν τις ερμήμευσα ότι προσβάλλουν την τιμή ή την αξιοπρέπεια της Μωαμεθ. Κοινότητας, ούτε ότι έτειναν σε οποιαδήποτε μείωση της αγγλικής κυριαρχίας ούτε ως προσβολή.

Πίστευσα μάλλον ότι οι αντιπρόσωποι της Ελληνικής κοινότητας προσπάθησαν να μου προκαλέσουν εντύπωση των αισθημάτων τους, παρ' όλον ότι δεν νομίζω ότι αυτός είναι ο άριστος τρόπος όπως μου προεξενήσουν την εντύπωση τους, και δεν παραπονούμαι. Μολονότι δε πρέπει να επικρατεί πλήρης ελευθερία, δεν νομίζω ότι πρέπει η ελληνική κοινότητα να προβαίνει σε πλήθος διαδηλώσεων που προσβάλλουν τα αισθήματα της μωαμεθανικής κοινότητας.

Για τα υπόλοιπα, δηλαδή το ζήτημα της ένωσης, το φόρο υποτελείας και τα δικαιώματα του

Νομοθετικού θα απαντήσω αφού ακούσα και το υπόμνημα των Ελλήνων βουλευτών.

Ευχαριστώ για τις εκφράσεις σας".